

Պարսկաստանի համար տարեկան 10 Քր. և կամ 4 րբլ. թղթերով.
Եւրոպայի և այլ տեղերի համար տարեկան 20 Քրանդ.
Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը,
հաճեցիկներն կանխիկ կը վճարուին: Վեցամսեայ կամ եռամս-
եայ բաժանորդութիւններն ալ կընդունուին, առանց ուել յաւելման
բաժնեգնին վրայ: Էնտով կը ծախուի ամէն տեղ 20 սանթիմ.
Կամայի և ծրար պէտք է զրկել հետեւեւ հասցեով. M. POR-
TOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

Կը հրատարակուի Պշ. և Շրթ. օրեր

Իմագործիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ
մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն ։
Պարտաւոր չէ վերագարծուել Հրատարակուած ձեռագիրներն ։
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով ։
Ծանուցումն 1 միջակ գիրը 1 տանգիմ կարծէ ։ 1 գլխագիրը 2
տանգիմ ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

(Քաղուած Կանոնագրէն)

« Հայոց Հայրենասիրական Միու-
թեան») նպատակն է աշխատիլ վար-
չական բարենորոգումներ մտցունելու
Թիւրքահայաստանի մէջ, Հայ Ժողո-
վրդի տեղական պետքերին համե-
մատ : Հայ Ժողովրդի ցանկութիւնն է
իրաւունք ստանալ ազատօրէն ինք-
զինք կառավարելու որով միայն պի-
տի կրնան վերնալ այն հարստահա-
րութիւններ որոնք այսօր Հայաստա-
նի թշուառութեան և աւերակ դառ-
նալուն պատճառ կը լինին :

«Հայոց Հայրենասիրական Միու-
թիւն»ը իւր նպատակ իրագործելու
համար իւր կարողութեան չափով կը
գործադրէ ամեն յարմար եղած մի-
ջոցներն, ժամանակի պահանջներին
համեմատ կաշխատիւններ, քին ոյժ գո-
յացուներ Աղգին մէջ իւր ազատու-
թեան համար, հրատարակութիւններ
կանէ, գիւմրմներ կանէ որոց որ պէտք
է և նկւթապէս ու բարոյապէս կը
քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրու-
թեամբ կաշխատին Հայրենիքի ազա-
տութեան գործին :

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան
եղող լրագիր որ , բացի զանազան լու-
րեր տալէ իբրեւ լրագիր , կը հաղոր-
դէ ընդհանրութեան ինչ որ Միու-
թիւնը ուղէ հաղորդել , տեղեկու-
թիւններ կուտայ Հայաստանի և տա-
րաքնակ Հայերի գրութեան վրայ և
կը ծառայէ հայրենասիրական եռան-
դը արծարծելու Հայերին մէջ , *

Ծանօթ. «Հայոց Հայրենասիրական Մի-
ութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ
ուզողներն պէտք է գիմեն հետեւեալ
հասցէին .

M. Portoukalian
(FRANCE) Marseille

* Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը
կը նպաստէ Արմէնիա լրագրի հրատա-
րակման :

Նամակ Թիւրքիաէն (Կ. Պօլիս). — Նա-
մակ Թիւրքիաէն (Սեբաստիա). — Նորա-
ր խուզարկութիւններ. — Մի վանցի
նկէն Երիտասարդ 13 զինուած Լազերի
մ. — Նոր Զուդա. — Վէն. Կարողիկոսի
դեկորութիւնը. — Պ. Կլաուքսօնի ճառը.
— L'Arménie լրագիրը. — Վիճակագրա-
ւան. — Ֆիլոսոֆիան Փարս Ասիայ մէջ.
— սուղէս Ամստըրտայ. — Ներկայ ժամանակի
չ պատերազմը եւ անմուխ վառօդը.
— Բուսաանմանի լուրեր. — Ծանուցումներ.

4. Պօլիս, նոյ. 23/9 դեկտ. 89

Արդէն թիւրք վեհապետն ներման արժանացուցեր էր զՄուսա, ցոյց տալու համար թէ որչափ արդարասէր մի թագաւոր է. մեք ալ այս կաբէւոր լուր նոյնութեամբ հաղորդած էինք Արմենիայի։ Ձեր հրատարակումէ վերջ, երբ եւրոպեան ինչ ինչ թերթերու մէջ ալ արտատպուեցաւ և չորս Սալիզպըրի առ այդ գիտողութիւն ընելով, ճշգրտութեան ժապին հարցում ուղղեց, թիւրք կառավարութիւնը յանկարծակիի եկաւ և խոյն հրապարակաւ մի դատաստան լինելը օրոշեց. մինչդեռ բաղդատմամբ Մուսայի գէմ եղած դատերուն, շնչին դատաստաններուն տեւողութիւնն օրէնք եղած է, կարծես, 4-5 ամիս տեւել տալ, ահա բարբարոս Գրդիմը գէմ յարուցուած դատմը, յորում նշանաւոր 4-5 մասեր կային, (գողութեան, սպանութեան և այլն) ՏՍՍՕՐԷՆ վերջացաւ և անմեղութեան վերժիւր, այս անգամ պաշտօնապէս, Մուսայի տրուեցաւ։ Երկար գրել աւելորդ կը համարիմ դատին մանրամասնութեանց վրայ, միայն կը գրեմ մի քանի տեղեկութիւններ որք կաբէւոր են ամփոփ գաղափար ունենալու համար։ Մուսայի երկօքին յայտնի փատարանք (թողունք գաղտնիներն) ամենապարզ մի հարցում կըրկենել և երեքինել կուտային խեղճ վերկայից, երկարօրէն կը խօսէին, մեր փատարան թնկերեան Սիմոն էֆէնտիի կը զլացուէր ոչ թէ գիտողութիւն մը ընել, այլ նոյն իսկ պաշտպանել ջանալ վերայինս. մի միակ վերջնութեանս մէջ թող տրուեցաւ մի հակիրճ գիտողադիր կարգալու։ Հաստատադրելու է իմացած եմ թէ ատեանին կողմէն բռնադատած են Հայոց փատարան թնկերեան Սիմոն էֆէնտին։

ժանրամասնութեանց մէջ չմտնել և
կարճ գրութիւն մը կարգալ. կանց-
նիմ այս կէտերը :

Վճիռն արձակուած գիշերն մեր
անկեղ Մուսան կայսերական պալատ
կերթայ շնորհակալութիւն յայտնելու
արդարաւէր վեհապետին և անկէ կը
մեծարուի բարեւներ ընդունելով և
սուրճ խմելով հիւրանոցի քովի սեն-
եակը. յայտեղ վայրագ ցեղապետ
Մուսան խորին շնորհակալութիւններ
կը յայտնէ իւր ազատարար Խալիֆային
որ կը բարեհաճի ըսել « Գոհ եմ » :
Նշանակութեան արժանի է Սուլթա-
նին այս խօսքը որպէս առաւել նշա-
նակելի են պալատան մի բարձրաստի-
ճան անձի սա խօսքերը առ Մուսա .
« Կը շնորհաւորեմ զՁեզ, կեալուր նե-
րուն լաւ դաս մը տուիք, Մեր ՍՈՒ-
ՐԸ ԱՆՊԱԿԱՍ ԲՆԵԼՈՒ Է ՆՈՅԱ ՎԲԱՅԷՆ » .
այս վերջին խօսքին վրայ դիտողու-
թիւն մեր կողմանէ ընեն աւելորդ-
համարելով, ամեն ընթերցողաց ու-
շադրութիւնը կը հրաւիրեմ :

Կը մնայ այժմ Կիւլիզարի դատն, որպէս մի քանիներն ալ. հարկ չէ ըսել թէ անոնց մասին ալ անպարտ պիտի հռչակուի և յանձնտէ կամ Սուլթանին թիկնապահն է (կտորիճ թիկնապահներ ունենալու շատ սիրահար է Սուլթան Համիտ, թէպէտ դոքա տիրւնարբու գաղաններ եղած լինին) և կամ միքեհաարքի մէջ. Թիւրքին շատ անամօթ գործերը լսած կամ տեսած եմք, Մուսայինն ալ թող անտեղծ մին լինի: Ալըգճան պատուրիարք ալ թող որ քարոզէ յեկեղեցիս թէ տաղարութիւնն անշուշտ ի գործ պիտի դուրս և թէ ինք (որպիսի՜ մեծ բան) ժապուինեալ տոմար մը տալ հաճէր է (դեռ նոր) Մշեցի քահանայից, հանգանակութիւն ընելու համար, մինչդեռ խեղճերը, դեռ մինչեւ երէկ, այդպիսի տոմար մ'ըստացած չէին:

—Համագումար փողովի տեղեկա-
գիրն պատրաստուելով թրքերէնի կը
թարգմանուի այսօր վաղը . ազգին
ցաւերը մի առ մի գրուած և դարման
պահանջուած է . Աշըգեան պատրի-
արք որ կը վարանի զայն մատուցա-
նել Բ. Ղրան , «Դուք ռահմանեցիք ,
դուք կարգադրեցիք , դուք տարէք
մատուցէք» ըսեր է եպիսկոպոսոյ .
առ որ պոտասխան ընդունած է թէ
Պատրիարքը պէտք է առաջնորդ լինի :

Ժողովը գեռ. բոլորովին յուսահատած
չէ համոզելէ պատրիարքն որ ինք ան-
ձամբ տանի այդ տեղեկագիրը Սուլ-
թանին պալատը : Կ. Տ.

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐԳԻԱԷՆ

Սեբաստիա, 12/24 նոյ. 1889
Բնիկ Պօլսեցի Մկրտիչ էֆէնտի
Հալֆեան՝ որ իբր աքսորական աստ
կը գտնուէր, քանի ամիսներէ աստի
օգափոխութեան պատճառով քաղա-
քէն վեց ժամ հեռի կամիս գիւղն
գնացած էր ուր իւր հիւանդութիւնն
սաստկացած ըլլալով Սեբաստիա վե-
րադարձաւ և նոյեմբեր ամսոյս երկ-
րորդ օրն իւր մահկանացուն կնքեց։
Հալֆեան էֆէնտիի անցեալ կեանքն
թէ՛ կառավարական և թէ՛ ազգային
բարձր պաշտօններու մէջ օգտակար
եղած էր։ Սեբաստիա եւս (ուր այս-
պիսի հատընտիր անձնաւորութիւններ
հազուադէպ են) ուղեց օգոստի նորա
ներկայութենէն և մասնաւորապէս
Գեր. Առաջնորդի թախանձանքովն,
ստանձնած էր տեղւոյս ազգային վար-
ժարանաց վերին հսկողութիւնն և
տեսչութիւնն. բայց հաղիւ իւր ա-
ռաջին այցելութիւնն տուած էր, ա-
հա ձիւնաբեր և տխուր տառաւոր մը
մահուան անողորմ մահազը խլեց զայն
մեղնէ։ Թաղման հանդէսն տխուր էր
և անյուր. չորս դադաղակիրներու
կը հետեւէին իւր բարեկամներէն ե-
րեք հոգի։ Մինչ նոյն օրն Մայր ե-
կեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդն, իւր ի-
րաւասութեան համեմատ, գնացած
էր հանդուցելոյն գոյքերն արձանա-
գրել, տեղւոյս փոխն եւս կը փու-
թայ անդ. բայց Թաղ. խորհուրդն
արդէն մեկնած գտնելով, պանդոկա-
պետը կը կանչէ, մասնաւոր հարցա-
քննութիւն մը կընէ և կսկսի պաշտօ-
նէի մը անվայել նախատեսաց խօս-
քեր, անլուր հայհոյանքներ և սպառ-
նալիքներ ընել. բաց աստի պանդո-
կապետը 15 օրուայ բանտարդելու-
թեան և 10 ոսկոյ տուգանաց կը
դատաւարտէ, կանխաւ իրենց լուր
տուած չըլլալուն համար։ Ապա նոյն
փոխն եկեղեցւոյ սենեակը գալով
անդ եւս կսկսի նոյն նախատեսաց և
հայհոյանաց խօսքերն տեղացունել
ընելով թէ «սիգ դայր» իշի ագուրբըյօ-
ւրքեց. ի՞նչ իրաւամբ այդպիսի կաս-
կածաւոր և վնասակար մարդու գոյ-

քերն կարճանագրէք, դուք ձեր գլխուն ժողով, կառավարութիւն կը կազմէք եւս. եւս. »:

—Եւգրիկոյ Սոսանորդ Սրբ. Եղիշէ վարդապետ Սյւլապեան որ Հէրէկցի բանտարկեալ ազգայնոց խնդրոյն համար քաղաքս կը գտնուէր, միջամբտելով և թախանձելով տեղւոյս կուսակալ Մէմուռէ պէյին, յաջողած է արձակման վճիռն արտասանել տալ. բայց ընդհանուր դատախազն կը հակառակի այժմ և կըսէ թէ ով որ ասոնց համար արձակման հաւանութիւն կուտայ, բացարձակ անհաւատարիմ պաշտօնեայ է Սուլթանին. այսպէսով կը ջանայ խնդրոյն աւելի ծանր կերպարան մը տալ: Սրբանապատիւ Ս. Հայրն շարաթ մի առաջ մեկնեցաւ աստի:

— Կը լսենք թէ Մալաթիայի մէջ մեծ հրդեհ պատահելով, շատ շէնքեր և տուններ հրոյ ճարակ են եղեր:

— Սերաստիարի «Սեւ հողեր»-ի վերայ նորոգ կառուցուելիք գիշերօթիկ վարժարանին փայտեայ մասերն լրացած ըլլալով, կը յուսացուի որ յաջորդ գարնան եւս բոլորովին կը լրանայ շէնքը: Ի Ռուսիա տեղւոյս Սրբ. Տ. Գաբրիէլ քահանայի ձեռամբ հանգանակեալ գումարն սոյն շէնքին յատկացած է:

ՆՈՐԱՆՈՐ ԽՈՒՋԱՐԱՆԻԹԻԻՆՆԵՐ

Կ. Պօլսէն նոյեմ. 25/7 դեկտեմբեր մեզ կը հաղորդեն թէ ոստիկանութիւնը մի քանի պանդուխտ վանեցիկներէ սենեակներն յանկարծ կոխելով խուզարկութեան ենթարկելի է ամեն ինչ. ի հարկէ ոչինչ չէ գտնուած այդ անձերի մօտ որոց մասին անտեղի կասկածներ հաղորդուած էին ոստիկանութեան:

— Մուշէն, Վանէն, Բաղէշէն նոյ. 3/15ին Կ. Պօլիս զրկուած նամակներն անյայտացած են. այդ փոստ չէ յանձնուած Կ. Պօլիս իրենց տէրերի. վաճառականներն չեն կրցած մի տեղեկութիւն ստանալ թէ այդ փոստ կողպուած է, կամ Պօլիս պահուած է և կամ թէ թղթատարութեան պաշտօնականներն սխալմամբ ուրիշ տեղ են ղրկուած: Կ. Պօլիս փոստային վարչութիւնը չէ հաճած այս նկատմամբ գոհացուցիչ մի բացատրութիւն տալ վաճառականներին:

— Կ. Պօլիս լրագրիւններէն կը տեղեկանանք որ տպարանատէր Մարգարեան Պր. Վահրամ պատժական վերաքննիչ ատենի վճռովն դատապարտուել է յիսուն ոսկի տուգանքի և տպարանն ալ փակուել է, առանց հրամանի գիրքեր տպած լինելու ամբաստանութեամբ:

ՄԻ ՎԱՆՑԻ ԱՆՁԷՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ 13 ԶԻՆՈՒՄԸ ԼԱՋԵՐԻ ԴԷՄ

Կ. Պօլսէն նոյ. 18/30ին մեզ կը հաղորդեն հետեւեալը.

Նոյեմ. 11/23ի շարաթ օր Կ. Պօլիս հասած է Վանէն պանդխտող Հայերի մի նոր խումբ եւս: Վանէն Պանտոս եկող ասոնց կարաւանն որ 70 հոգիէ

բաղկացած էր, երբ կը հասնի ձէվիլի գիւղը որ Տրապիզոնէն վեց ժամ միայն հեռաւորութիւն ունի, Լազ աւազակներ հեռուէն կը դիտեն Վանցի Կարաբիեանի կոկիկ հագուած լինելը: Առաւօտեան ժամ 10ին (ըստ թրքաց) երբ կարաւանը կը մեկնի ձէվիլիէն, երկու մասի բաժնուած կը լինի, մին առաջ կը մեկնի և միւսն քիչ մը վերջ: Կարաւանն իւր ճանապարհորդութիւնն սալով (ֆուրք-օնով) բրած է: Հազիւ թէ կարաւանն 2 ժամի չափ կը հեռանայ ձէվիլիէն, ահա 15ի չափ Լազեր վրանին կը յարձակին. նախ կը հանդիպին սալապան Պարսիկին, զայն Կարաբիեանը կարծելով, երբ սխալին կը տեսնեն, կը յարձակին Սըղզա գիւղացի մի տղայի վրայ և հրացանի բերանը մերկ սրտին դնելով կըսեն. «Քակէ ոսկիդ կամարն եթէ ոչ քեզ սպաննելով կ'առնենք»: Խեղճ երիտասարդն երբ կը տեսնէ որ զինք պիտի սպաննեն, ստակը գտնուած գրպանը կը ցուցնէ, կը հանեն ստակն որ ամբողջ 17 դրոշ է եղեր: Նորէն իրենց սխալ կը հասկնան: Երիտասարդն այդ միջոցին Ձրաղեան Յակոբն իրեն օգնութեան կը կանչէ: Ձրաղեան գալով անդէն անտուր, կսկսի կռուիլ Լազերուն հետ, Լազեր զարմացմամբ կսկսին սուրի քամակով գանակոծել այդ անվախ երիտասարդն. այնչափ կը ծեծեն որ հագուստն ամբողջովին կտոր կտոր կըլլայ: Ձրաղեան անգլէն լինելով ճարհատեալ յանկարծ գետնէն մի մեծ քար կ'առնէ և մէկ Լազի սրտին զարնելուն պէս գետին կը տապալել ցունէ զայն. միւս Լազեր տեսնելով իրենց ընկերի գետին փռուիլն, կուզեն սուրբով կտրել Ձրաղեան Յակոբի պարանոցն. Ձրաղեան ձեռքով կը բռնէ սուրն որով ամբողջ հինգ մատերն ալ կը վիրաւորուին և ահա այդ միջոցին բաժնուած կարաւանն վրայ հասնելով կազատուի Ձրաղեան Յակոբ:

Երբ Տրապիզոն կը մտնէ կարաւանը, Ձրաղեան կերթայ կը բողբէ տեղական կառավարութեան: Կառավարութիւնը նախ կըսէ թէ զրպարտութիւն է. յետոյ երբ Յակոբ կը պնդէ և միւս ընկերաց վկայութեամբն կը հաստատուի եղելութիւնը, կառավարութիւնը զանազան պատրուակներ մէջ բերելով Ձրաղեան կը համոզէ որ ինք ձգէ երթայ Կ. Պօլիս և ի ցոյցս քանի մը ոստիկաններ Տրապիզոնէն դուրս կը հանէ Լազերն ձերբակալել տալու համար: Ձրաղեան այժմ Կ. Պօլիս ձեռքն ի սիրտ կապած կը պրաւար: Կըսուի թէ երէկուրն ի վեր ալ անկողնոյ կը ծառայէ ոսկորներուն ցաւէն զի սրով սատիկ ծեծած են զինք Լազեր:

ՆՈՐ ԶՈՒՂԱ

Պատուական Արմենիայն վերստին բերեց ինձ նոր գրութիւններ իմ սիրեցեալ Նոր Զուգայէն: Նախ պէտք է շնորհաւորեմ Արմենիայի մուտն ի Զուգա, և յուսամ որ օր ըստ օրէ բաժանորդներն կը յաւելանան, ոչ միայն ազգային ցաւերն կարդալը, այլ և ցաւերին դարման տա-

նելոյ համար, բարի և քաջալեր խորհրդեամբ դալար հայրենակիցներս սիրտերն պատրաստելոյ, այն փառաւոր միջոցներէ համար, որ ուսմամբ և արհեստով հնար է գտանել:

Պարսկաստանն լուսաւորելոյ վերայ է. որքա՛ն Եւրոպացւոց ուշադրութեան է արժանացել, և Նորին Արեգակնաւալ Շահն եւս հոգացողութիւն ունի իւր երկիրն յառաջացնել Եւրոպոյի հետ, գիտութեամբ, արհեստով, գործարաններով և տուրեւառութեամբ. շատ տարի չի անցանել երբ Պարսկաստանի արդի սրտեղացեալ ժողովուրդներն երջանիկ օրեր կը տեսնեն (բայց ոչ յիմարներն) և տէրութիւնն եւս հարիւրապատիկ եկամուտներ կը գտանէ:

Գլխաւոր առիթն այս է որ Եւրոպայում, Ամերիկայում և մասնաւորապէս Ասիայի քանի երկիրներում ապրուստի ելից հետամտութիւնն այնչափ է շատացել և նոր տեղաբնէք է հարկաւոր առեւտուրն, արհեստն և գործարաններն տարածելոյ. այժմոյս յարմարացոյն Պարսկաստանն է, որպէս օր ըստ օրէ ընթերնում ենք լրաթղթերում զանազան յօդուածներ, վերաբերելի Պարսկաստանայ յառաջդիմութեան:

Վաղընդ-փոյթ մեզ երկու բաներ են հարկաւոր Նոր Զուգայում, կատարեալ ուսումն քանի հարկաւոր լեզուաց, այսինքն սրտակերն, անգլիերէն և ուստերէն (1) և արհեստ. որով թող պատրաստ լինեմք բարի գալուստ մաղթելոյ ամենացանկալեալ ժամանակին, որ չէ շատ հեռու: Վեհապատիւ Զեյնուլլահն Արքայորդի կուսակալի քաջալերական խոստմունքն չի պիտի դատարկ խօսք իմանալ, որքան Հայ ազգն առաւել ունակութիւն ունի Եւրոպացւոց համահաւասարութեայ, այս քաջալերական խօսքն անխափան պիտի մին ազգու պաւերութիւն թողած լինի դալար մանկանց սրտերումն, և սիրելի հայրենակիցներս՝ ոչ միայն դոյն խոստմամբ, այլ հազար ու մէկ գործերի յուսով, որ դեռ երազած չեն, թող յառաջ մղեն իւրեանց մատաղ երախայքն դէպի լուսաւորութեան առաջադէմ: Քննեցէք, եղբարք, ինչե՞ր չի արել Եւրոպան ուսմամբ և ուսմամբ միայն. նոքա եւս մեզ նման անձինք են, միայն կանոնաւորութեամբ և լուսաւորութեամբ մեզինց շատ տարբեր:

Ահա գանք Ազգային Կեդրոնական դպրոցի վերայ խօսել, որ իմ իսկ նպատակն էր այսօրեայ նիւթ գրելոյ: Տէր Մինաս Հայրն իւր գրաբար գրութեամբն ջանացաւ աչք ու ականջներն կապել, այլ հասարակաց առածն միայն դուրս պատասխան է. «Նրեւման գեղին նշանաբան հարկաւոր չէ»: Ուրախ կը լինէինք թէ 10 տարէն հաստատեալ դպրոցի պատուէն յառաջ առնէր, որ շատ հաճոյական կը լինէր ընթերթիւններն, քան թէ Աւագերիցու ազգու և նիւթաւոր բանախօսութիւնն և կուսակալի ընծայն որ սովորական են. 10 տարէն հաստատեալ դպրոցն բաւական էր առաւելաւ 20 հատ աշակերտներ դուրս հանել մէն մի ասող Նոր Զուգայում համար, ի գիտութեամբ և լուսաւորութեամբ. թէ Տէր Հայրն հարցանէ արդի անգլիերէնագէտ վարժապետին քանի՞ տարուամբ լրացոյց ուսումն Կալիֆորնիայում, հաւատուի եմ, կը բաւարարուի որ ցարդ Կեդրոնական դպրոցն շատ ուշադրութեան կը կարօտի: Ըստ իմ տեսածին և լսածին (աչք և ականջ), Նոր Զուգայեցի մանկունք հասարակօրէն սրամիտ են եղած և երբ օտարազգի վարժարաններում իւրեանց յատկացրել են միջանակն տանելով, ո-

(1) Խօսելով կարեւորագոյն լեզուաց վերայ, հայերէնն չյիշատակեցի. մայրենի լեզու գիտլ արդէն անխափան հարկ է ամենայն Հայի լիովին ծանօթութիւն ունենալ:

մանք ի մէջ չորս կամ հինգ տարւոյ (որոց մէջն է արդի անգլիերէնագէտ վարժապետն) BA. LA և թէ MA աստիճաններն են պատարել, ուրեմն Զուգայն պիտի մին գէշ արգելադրութիւն ունենայ, որ ի մէջ այսչափ հինգ տարւոց՝ ոչ մի աշակերտ կարողացաւ բարձրանալ գէթ (entrance) առաջին քննութեան աստիճանն, որ այսօր օրիորդներն հեշտուութեամբ պատահեն: Տէր Հայրն դեռ ևս յուսալիւր առնէ մեզ որ միայն երկու տարի է այժմ որ դպրոցն նախանձելի դրութեան մէջ է. անցեալ 8 տարին թող դատուի ի շարս տարաբաղդութեան խեղճ Զուգայեցի մանկանց համար. վստահ եմ որ արդի խոհեմ վարժապետն իւր անխոշ վաստակովն այնպէս կարգիւնաւորի իւր հայրենին որ նախանձելի և բարի յիշատակ թողնի իւրենց յետ, և բարեջան կառավարիչքն եւս անվաստակ ջանացողութեամբ իւրեանց ազգի յառաջդիմութեան և լուսաւորութեան արմատն կը կարողացուցանեն, որպէս ամենայն ազգասիրի գործ է:

Նախ քան վերջացնելոյ նիւթս, չկարողանամ զանց առնել Տէր Մինաս Հօր թուացողական սկուածքն «Կեդրուպատիւ ձեռնադրութեամբ». թէպէտ չէ ինձ վերաբերելի, այլ թող Տէր Հայրն իմանայ, թէ նիւթն ճշմարիտ լինի և աղագօգուտ և չէպէտ որ ոչ անձի պատուին, այլ ինչ ձեռնադրութիւնն մեզանչական չէ և կեղծուպատիւ չէ ստորագրութիւնս, զի եմ ես

ՆՈՐ ԶՈՒՂԱՅԵՑԻ

Վ.Ե.Ն. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՈՒՂԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Արձագանք» կը հերքէ այն լուր թէ Վ.Ե.Ն. Մակար կաթողիկոս Պետերբուրգ պիտի ուղեւորի:

ՊՐ. ԿԱՏՏՐԱՍՏԻ ԶՄՈՐ

«Նապօնալ Լիպեթալ Ֆէտեռասիօն»-ի տարեկան գումարման մէջ Պր. Կաւաթիթօնի խօսած ճառին Արմէնիայի մասին վերաբերեալ իմաստը հրատարակած ենք արդէն Արմենիայի 34-րդ թիւին մէջ. այս անգամ ալ նոյն մասը կը ընենք ամբողջապէս:

Պարոններ և Տիկիկներ,

Ժամանակն եկած է որ վերստին ունենանք եթէ ոչ ցատու մը և նոյ. կանքը, գէթ այն աղբուրութիւն որ ցոյց տուինք 1876-1880 թուականներին մէջ, թիւրքական հնացած դասը նորէն մեր առջեւ դրած են: Յիշենք թէ 1876ին Պուլկարիի և ուրիշ տեղերի մէջ տեղի ունեցած եղեռնագործութիւններն, ոճիրներն և զեղծումներն մենք կրցանք իմանալ առաջին անգամ ոչ թէ երկրին Խորհրդարանէն այլ անգլիական մամուլի մի մասի համարձակ յայտնութիւններէն, և անարդար պիտի լինէի եթէ մասնաւորապէս չհսկակէի այստեղ թէ «Տէյլի Նիւզ»-ի հրատարակութիւններն ունեցան այդ արիւթիւն (Մարիեր): Ուրախ եմ որ այդ թերթ այստեղ Մանչեսթրի մէջ ալ գտած է համակրութիւն և նպաստ:

Հիմա, խորհրդարանական այս դադարի ժամանակ, մենք միայն այդ թերթին և մամուլին կրնանք դիմել թիւրքի մէջ անցած դարձած իմանալու համար: Կը ցաւիմ որ անհնար կը լինի գոհ լինել Կիւտէ կըդուս մէջ տեղի ունեցած դէպքերէն,

և մանաւորապէս հաւանալ թիւններն նորագոյն խուր լսեցէք) է կոչուել խղճմտ կերպով այդ երկու ծանր տեսք նշանութի մէջ քննարկել ցարկայ հեշտաւոր Հայերի կայանս թեման ւորապէս ծիբին ձեղ թիւ մար մե պատասխանած ենք եւրոպայ որչափ քիտի խուրթին ընդհանրապէս այդ եւս Անգլիա լուր եւ պայման կղզու ցաւ իր մենք անպէս նապէս ներ և տեղւոյն համապարկ մի թիւն նուրթի թիւրք կարծէ գործա լուրթ չկատա քաշէ յոռի չուրթի վեր) պով քան դպէս գործ նիւ և թիւնը առջեւ Դէ այն մարդկ նը, ս նուրթ պին հարու չանայնե Դէ մի (Այսու

(ո-
վար-
համ-
ազայն
այ, որ
աշա-
գէթ
աստի-
շու-
եռ ևս
երկու
անձեկ
ն թող
լսեց՝
նէ Եմ
նխոնջ
նի իւր
յիշա-
րեջան
նացո-
ղադի-
րման
մենայն

չկա-
ս Հօր
դժու-
ւէտ չէ
յորն ի-
և ազ-
տուրն,
նշական
աղբու-

363Ի

իւնը

լուր
Պե.

րստին
նող.
ին որ
աննե-
գասը
37չենք
իշ տե-
եռնա-
զեղ-
ալ ա-
որհը-
լի մի
երէն,
մաս-
եղ թէ
նենքն
իւր) :
այտեղ
հա-

այս
յն այդ
գիւմի
սծը ի-
ր ան-
կըղ-
բերէն,

և մանաւանդ աւելի անկարելի է գո-
հունակութիւն յայտնել այն եղելու-
թիւնների համար որոնք Արմէնիայի
նորագոյն պատմութիւնը այնչափ տը-
խուր կը ներկայացունեն : (Լսեցէք,
լսեցէք) : Բանի մը սկսելէ առաջ պէտք
է կոչուի անել բրիտանական աղբի
խղճմանքին կատարեալ և յստակ
կերպով (Ծանօթ) : Արդէն գիտենք թէ
այդ երկրի ժողովուրդը որքան դառն
և ծանր գանգատներ ուղղած է, գի-
տենք նաեւ թէ այդ գանգատների
բնութիւնը հասկնալու համար Կ. Պօլսի
մէջ քննութիւն մը բացուած է : Բայց
կը ցաւիմ ըսել որ այդ քննութիւն
այս հետեւանք կերեւի ունենալ թէ
Հայերի բոլոր յոյս այլ եւս պիտի
կայանայ ոչ թէ Թիւրքի արգարու-
թեան վրայ այլ Եւրոպայի և մասնա-
ւորապէս այս երկրի հանրային կար-
ծիքին վրայ : Պէտք է յիշեցունեմ
ձեզ թէ Արմէնիայի ժողովրդին հա-
մար մենք արտակարգ և մասնաւոր
պատասխանատուութիւններ ստանձ-
նած ենք, 1836ին դաշնագրով մը որ
Եւրոպական օրէնքի մաս մը դարձաւ
որոշուած էր թէ Եւրոպական թիւր-
քիայի վրայ ոչ մէկ հանրային փոփո-
խութիւն կրնար կատարուիլ առանց
ընդհանուրի համաձայնութեան : 1878ին
այդ Եւրոպեան օրէնքի հակառակ
Անգլիայի նոյն ժամանակի կառավա-
րութեան և Բ. Դրան մէջ գաղանի
պայմանագիր մը կնքուելով՝ Կիպրոս
կղզու կառավարութիւնը մեղ տրուե-
ցաւ իբրեւ թէ նուէր մը (ծիծաղներ) :
մենք ալ յանձն առած էինք պաշտօ-
նապէս Արմէնիայի մէջ բարենորոգում-
ներ և լաւ վարչութիւն մը հաստա-
տելուն նպատակ : Նաեւ ունէինք
համապատասխան պարտականութիւն
մը Թիւրքիային օգնելու որ իր իշխա-
նութիւնը պահպանէ այդ երկրի մէջ :
Թիւրքիան չարաչար կը սխալի եթէ
կարծէ թէ ինք բարենորոգումներ չը
գործադրած և քաղաքակիրթ տէ-
րութեան մը պարտականութիւններն
չկատարած, Անգլիան իր սուր պիտի
քաշէ և իր քսակ պիտի բանայ նորա
յոռի վարչութիւնը և հարստահար-
չութիւնը պաշտպանելու համար (ծա-
փեր) : Չեմ ուզեր մեր կառավարու-
թիւնը բացարձակ և կանխահաս կեր-
պով քննադատել : Գիտեմ թէ որ-
քան դժուարութիւններ կան Թիւրքիայի
պէս երկրի մը ղեղճումներին հետ
գործ ունենալու մէջ : Բայց յոյս ու-
նիմ և կը փափաքիմ որ կառավարու-
թիւնը աչքերն չփակէ ճշմարտութեան
առջեւ և մեղադրի խօսքեր չգործա-
ծէ այն դէպքերի նկատմամբ որոնք
մարդկային կեանքին, ազատութեա-
նը, ստացուածքին և, ինչ որ աւելի
նուիրական է, իրական սեռի պատ-
ւին հետ կը խաղան (երկար ծափա-
հարութիւն) : Ինչ կուզէ թող ընէ
կառավարութիւնը, բայց մենք ճանչ-
նալու ենք իրողութիւնները, և չբա-
ւականանանք գովեստներ, պաշտպա-
նութիւններ և անիրաւութեան և ան-
գիւթութեան շատագոյն պատրուակ-
ներ միայն լսելով (կրկին ծափեր) :
(Այսուհետեւ Պր. Կլատտիւն կը շա-

րունակէ խօսիլ Իսլանաայի և ուրիշ
ներքին խնդիրներին վրայ) :

L'ARMÉNIE ԼՐԱՊԻՐԸ
«Թայմը» կը գրէ նոյ. 29ին. «Լ'Ա.Ռ.-
ՄԷՆԻ. — Այս րոպէիս հրատարակ-
ուեցաւ Փռանսերէն լեզուով նոր հայ
թերթի մը առաջին թիւը, որ կը ճա-
ռէ հին և նոր Հայաստանի պատմու-
թեան, գրականութեան, կրօնքին ու
արուեստներին վրայ, ինչպէս նաեւ
հայ ազգի քաղաքական վիճակին վը-
րայ : Խմբագրապետն է Պրն. Մինաս
Չերազ, որ Պէրլինի Վեհաժողովի հայ
պատուիրակներէն մին էր : Պ. Չերազ
այնուհետեւ Կ. Պօլսի հայոց պատրի-
արքարանին մէջ ընդհանուր քարտու-
ղար կարգուած է և պաշտօնական
շատ մեծ փորձառութիւն ստացած է
հայնական խնդրին և ընդհանրապէս
արեւելեան գործերի մասին : Կը լը-
սենք թէ այս նոր հրատարակութիւնը
սիրալիր ընդունելութիւն գտած է
Հայերի կողմէն : »
«Մանչէսթըր Կարտիան» լրագիրն
ալ նոյ. 25ի թիւին մէջ համակրալի
խօսքերով շնորհաւորած է Պր. Չե-
րազի «Լ'Ա.Ռ.ՄԷՆԻ»ի հրատարակումը :

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ
Թիֆլիսի «Արձագանք» շաբաթա-
թերթիէն կը քաղենք հետեւեալ թը-
ւանշաններն :
«Կովկասեան ցուցահանգէսի մը-
ցանակարաշխութիւնը կատարուած լի-
նելով, 48 ասիկէ միտալ բաշխուեր են
որմէ 13ը հայ ցուցադիրներին, 13ը
ուրմէ, 8ը գերմանացի, 2ը վրացի,
1ը անգլիացի, 1ը չիկոացի և 1 հրեայ
մասնակցողներին տրուած են : Իսկ մը-
նացած 7 միտալը արտասահմանէն ե-
կող անձերի :
Արձաթեայ 78 միտալներէն Հայեր
ստացեր են 22 հատ, Ռուսեր 19,
Գերմանացիներ 17, Վրացիներ 8 և
Թիւրքերը 7 ևայն :
Կովկասի 7 միլիոն 300,000 բնա-
կիւններէ 1 միլիոն 100,000ը Հայեր կը
կազմեն : Վերագրեալ թիւեր որոշ կը
ցուցնեն թէ Հայեր տնտեսական նա-
խանձելի դիրքի մէջ կը գտնուին բաղ-
դատելով Թիւրք և Վրացի ցեղերին
հետ : Բայց գերման տարրն որ առ-
այժմ աննշան գաղթականութիւն մը
կը կազմէ, յաջողութեամբ իր կրթութեան
շնորհով բաղդատմամբ աւելի կարե-
ւոր տեղ մը բռնել ցուցահանգէսին
մէջ :

Ֆիլոսոֆիան ֆոքր Ասիայի մեջ
Չմիւնիայի անգլիական հիւպա-
տոսը, Պ. Պարնըմ, մի քանի ժամա-
նակէ ի վեր հաստատուել է ֆիլոսոֆ-
րաի դոյութիւնն այդ երկրի երկու
տեղերն : Չմիւնի ու Պուճագի մէջ
գտնուող խաղողի այգիներն և նմա-
նապէս այն այգիներն որոնք ղետեղ-
ուած են Պուճագի և Քէօքլիւճաի
մէջ, Այդ վտանգաւոր միջատների ա-
րագ տարածումն եթէ թաղերը կուտան
որ անոնց ներմուծումն երեք տարիէն

պակաս չէ : Ֆիլոսոֆիա բերողները
Գերմանացի գինեգործներն են, ու-
րոնք պարգեւեյ են այդ երկրին հի-
անալի, պողաբեր և միւսնոյն ժա-
մանակ ֆիլոսոֆայով վարակուած
որթեր :

ՀԱՆԴԻՍ ՈՍՏՈՐԵՍՅՈՅ
1 8 9 0
Բարոյական, Ռուսմանական,
Արուեստագիտական
Դ ՏԱՐԻ
«Հանգէս Ամսօրեայ» ամսագիրն
կը բովանդակէ՝
1. Ռուսմանական հատուածներ, աղ-
գային հին և նոր գրականութեան,
լեզուի, պատմութեան ևայլն հետա-
զոտութիւններ, եւրոպայի հեղինա-
կաց հայ ազգին վրայ գրած յօդուա-
ծոց և գրոց ծանօթութիւններ և
քննադատութիւններ :
2. Արուեստագիտական յօդուած-
ներ, արուեստական, առեւտրական
և տնտեսական ծանօթութիւններ :
3. Բարոյական վէպեր :
4. Այլ եւ այլք, այն է՝ գիտական
աշխարհի նորանոր գիւտեր, տնտե-
սական և գիտական նորագոյն մանր
տեղեկութիւններ և այլն :
5. Քաղաքական տեսութիւն, ամսոյ
մը միջոցին քաղաքականութեան ա-
ռած գրից համառօտ տեսութիւն :
«Հանգիսի» Դ տարին չքեզ հրա-
տարակութիւն պիտի ըլլայ, աղետա-
գոյն թղթոյ վրայ, վերնադարձով,
ղարգերով և զարգադրերով : Ծածքը
կըլլայ տպագրական նորագոյն գիւ-
տերու համեմատ գունատիպ պատ-
կերով :
«Հանգիսի» Դ տարւոյ բաժանորդ-
տարւոյն վերջը կընդունին մէկ մէկ
օրինակ նոր վէպ իբր յաւելուած :
Բաժանորդագինն է 8 ֆրանք = 4
լուրի թղթագրամ = 4 ֆլորին :
Հասցէն՝ Rédaction de la Revue
«Hantess», Vienne (Autriche) VII.
Mechitharisteng. 4.
Խմբագրութիւն «Հանգիսի»

ՆԵՐԿԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՄԷՋ ՊԱՏՆԱԶՄԸ
ԵՒ ԱՆՏՈՒԻՒ ՎԱՌՈՐԸ
Ձիւնուրական քրքակից մը հետեւեալը
կը գրէ Petit Marseillais լրագրին :
Յայտնի է որ անծուխ վառօղը
կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի
մտցունէ զինուորական արուեստին մէջ
և հետեւակազօրքերի կուռելու ե-
ղանակը հիմնապէս պիտի փոխէ : Ու-
րովհետեւ թշնամին ճանշալով այս
նոր վառօղի առաւելութիւնները,
պիտի թողու որ միւս բանակի պահ-
նորդ խումբերը իրեն շատ մօտեան
ղանձք ապահովապէս բնաջնջ ընե-
լու համար :
Հետեւակ վաշտի մը համար կա-
րելի պիտի լինի նոր տեսակ հրացա-
նով 600 մէզը հեռաւորութեամբ զար-
նել հեծեալզօրքերի խումբ մ'առանց
իր դիրք երեւան հանելու : Այս բանը
տեսնուեցաւ ալմանակաւ վերջին ուղ-
մափործերին մէջ, երբ Օսթրիական
անտառին քով եղած կուռին առեն

թէեւ կը լսուէին հրագէնի անդադար
պայթումներ, բայց ծուխի հետք մը
չկար թշնամի բանակի ապագաակ խմբին
ներկայութիւնը մատնելու համար որ
սակայն 400 մէզը միայն հեռու կը
գտնուէր :
Ձիւնութիւններ կատարող սպայներն
ալ պարտին այսուհետեւ հրահանգել
իրենց զինուորները բոլորովին մասնա-
ւոր կերպով մը : Անծուխ վառօղը
գիւրութիւններ կուտայ թշնամուն վը-
րայ աղէկ հսկելու : Միւսնոյն առեն
կարելի պիտի ընէ թշնամուն հետ
չափուիլ մեծ հեռաւորութենէ մը :
Հետեւակների կուռած առեն, քա-
նի որ ծուխ չլինի, սպայներն աւելի
որոշ կերպով կրնան տեսնել կուռող-
ները և ուղղել գործողութիւնները :
Աղմուկը նուազելով գնդապետները
աւելի դիւրաւ պիտի հաղորդեն հը-
րամանները և հետեւակազօրը սեւէ
պատնէշի մը, պատի մը ետեւ կեցած
կրնայ աւելի մեծ ֆլաններ հասցունել
առանց ինք երեւելու : Բայց միւսնոյն
ժամանակ ծուխէն այլ եւս ամպ չը
կազմուելով չկրնար իր յառաջացումը
սփռել :
Հեծեալզօրի կուռելու եղանակին
մէջ ալ նորութիւններ պիտի մտնեն,
նիզակին այլ եւս կարեւորութիւն չեն
ուզեր տալ սպայներն և կը պահանջեն
որ հեծեալի ձեռքն ալ բաղմանաւոր-
ուած փոքր հրացան տրուի : Առանց
մեծ աղմուկի հրացանաձգութիւն մը
կարելի լինելով ա'լ ձիեր չեն խրտչիւր
և հնար կը լինի անմիջապէս թուր ի
ձեռին թշնամուն վրայ յարձակիլ :
Անծուխ վառօղին շնորհով կարելի
է թնդանօթներն ալ աւելի քով քովի
գետեղել և այդ կերպով մեծ թուով
հրանօթ ճակատեցունել այսինքն փո-
խանակ վեցի՝ ինք հրետանի : Նշա-
նառութիւնը աւելի կը դիւրանայ և
ուռմբերի պայթած առեն հանած
մուխը չպիտի չփոթուի թշնամու հը-
րետանիէն արձակուած մուխին հետ :
Զօրավարներն այլ ևս չպիտի կըր-
նան թշնամուն ուժը չափել ծուխի
հանած ամպին նայելով և ոչ ալ ա-
նոր զօրաբաժինների դիրքը իմանալ
կրակի հանած աղմուկէն : Հետեւա-
պէս օդապարիկի, հեռագրի և հե-
ռախօսի պիտի դիմեն : Նաեւ խոհե-
մութեան համար պարտին իրենց զօր-
քեր թշնամիէն աւելի հեռու պահել,
ինչ որ չէին ըներ միտա վառօղի գոր-
ծածութեան ժամանակ :
Գանի որ իրարու դիրքը ճշդել
աւելի կը դժուարանայ, ուրեմն կուռը
սկիզբէն շատ գանգաղ պիտի լինի և
աւելի մթերք պիտի սպառի, բայց
մէկ անգամ զիրար աղէկ դիտելէ և
մօտենայէ ետք, քանի որ ալ նշա-
նառութեան դժուարութիւն չմնար,
գործը աւելի արագութիւն կը ստա-
նայ :
Պաշարողներն առջինին պէս դիւ-
րութեամբ պիտի չլինան պաշարողի
չինած մարտկոցների դիրքը ղննել
թնդանօթների մուխէն, կամ թէ դի-
տել թշնամու մուխը և շուտ մը պա-
տապարուիլ խրամի մէջ :
Այսպէս նոր վառօղն նոր փոփո-

խոսքիւններ մտցունելով զինուորական մարզանքի մէջ, աւելի կը նպաստէ յարձակող դիրք ունեցողին և կը պահանջէ համարձակութիւն և «Ֆրանսական կատարութիւն»:

Պէտք է քիչ քիչ զինուորներին սովորեցունել շուտ մը գետին պառկել և արագադէմ բարձրացած պատուարներին ներքեւ պատսպարուել, աւելի վարժեցունել յարձակողական դիրքի և զինուորի բարոյականը զարգացունել: Ձինուորական նոր կրթութեան պահանջն այս է:

ԱՐՏԱՍՍՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

«Էնֆիլէնձա» կամ «Տանկ» քիչ քիչ կանհետի Պետերբուրգէն: միեւնոյն ժամանակ կը տեղեկացունեն որ ախտը սկսեր է այցելել նաև Պէրլին, Վիէննա, Շուտ և Լոնտոն: Ձէ կարելի այլ եւս ծածկել, կըսեն փարիզեան թերթերը, թէ «Էնֆիլէնձա» Փարիզի մէջ ալ կը տարածուի արագօրէն: Լուսիւրի մեծ վաճառատան 500 պաշտօնեայնէրը մէկէն մէկ վարակուեցան և աշխատութիւնները դադարեցուցին: Հեռագրական պաշտօնատան 1000ի մօտիկ ծառայողները մէջ 60 հոգի մէկ օրի մէջ բռնուեցան: Կըսուի որ անունդի կամ բնակութեան անկանոնութիւնը պատճառ մը ախտին ծառայման:

— «Տէյլի Նիւզ» թղթակիցը կը գրէ որ Վիէննայի մէջ սկսած է հաստատուիլ այն լուր թէ էմիլ փաշա փորձեր է անձնասպան լինիլ, մտաւանդուելով թէ մի գուցէ իր պարտականութեան մէջ թերացեր է Ըսթանբուլի հետեւելով:

— Նիւ Եորքի մեծագոյն թերթերի թղթակիցներէն երեքը մըցումի ելած են աշխարհի չըջնալ արագութեամբ կատարելու համար: Երկուքը մեկնած էին արդէն 79 օրի մէջ չըջնալ կատարելու յոսով, ահա ուրիշ մ'ալ փութացեր է ճանքայ ելնել 72 օրի մտադրութեամբ:

— Աւստրիայի կայսրուհին որ Բորֆու կը գտնուէր խենթեցեր է:

— Լուր կը պտտի թէ Յունաստանի թագաւորը Եորկիոս իր գահէն պիտի հրաժարի ի նպաստ իւր որդուն, Սպարտի դքսին:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՏԵՂԱՆԱԴՐՈՒՄ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍԵՂԱՆԱԴՐՈՒՄ

426 Մէյն, Փիեքնիք փողոցի անկիւնը

ՈՒՍԹԵՐ (Worcester Mass.

U. S. America)

Սոյն գրամատան գիւմոյ Հայեր՝ Կ. Պօլսոյ և Բարբերդի մէջ անգղիական և գաղղիական ոսկիով վճարելի փոխանակաբիլ կրնան ստանալ յոյժ շահաւոր պայմաններով:

Փորձեցէք և գոհ պիտի ըլլաք:

ՕՐԱՑՈՅՑ

1890 թուականին Քրիստոսի Տպագր. Գ. Պազմատեան (Արամեան) Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը ծախուի Մարտի, Արմէնիա և Երզրի խմբագրատունը, հատը 25 սանթիմ. Մարտիէն գուրս կը ընկուի 30 սանթիմով, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

«Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ինչ իրձեր պէտք է ունենայ և ինչ պարտքեր ունի կատարելու:

Գինն է 20 սանթիմ և կը ծախուի Արմէնիայի խմբագրատունը: Մէկ անգամէն 20 օրինակ գնողը կը վճարէ 3 Ֆրանք և 50 սանթիմ միայն, փոխանակ 4 Ֆրանքի: Փոստի ծախքը կը վճարուի «Հայրենասիրական Միութեան» կողմէն:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ե

ԼԻՆԶԻ ՕՐԵՆՔԸ

ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(ՊԱՏԿԵՐ ՄՕՏԻԿ ԱՊՍԴԱՅԻՑ)

ՓՐԵՑ Մ. Պ.

(Այս տետրակի մէջ ցոյց կը տըրտուի թէ բռնաւորները և ազգամասնիչ Հայերի դատաստանը ինչպէս պէտք է տեսնուի այնպիսի երկրներէ մէջ ուր օրինաւոր և արդարադատ կառավարութիւն չկայ):

Մէկ օրինակի գինն է 20 սանթիմ. 20 օրինակը 3 Ֆրանք և 50 սանթիմ: Փոստի ծախքը կը վճարուի Արմէնիայի խմբագրատունէն:

Հետեւեալ դիրքերն կարելի է ստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ գիրք չըրկուի:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՅԱԶՆՈՒՇԻ ՄԸ (սպառած): Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՅԻ (սպառած): Գ. ՍԱՂԱՍՏ ԻՍՐԱՅԷԼԻ (Հայաստանի ազատութեան ցանկացող մի Հայի մաղթանքներն և մտածումներն են Սաղմոսի սճով գրուած): 40 սանթիմ:

Գ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍԱՄԲԱՊԵՏԱՅ (Պաշտօնը աղբիւր իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է): 1 Ֆր. 50 սանթիմ:

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ. — (Հայաստանցիները թշուառութեան գլխաւոր աղբիւրներէն մին եղող պանդխտութիւնը մեր ազգային նորընտիր զիպասանի գրչին նիւթ եղած է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ անուն վէպին մէջ: Իրական կեանքէ առնուած այդ վէպ որ մաս առ մաս կը հրատարակուէր Արմէնիայի մէջ, առանձին տետրակով ևս հրատարակուած է այժմ և կը ծախուի Մեծ Հեղինակին Պարոն Մկրտիչ Թիւթիւն ճիւղի մօտ, ինչպէս նաեւ Արմէնիայի խմբագրատունը):

1 Ֆր. 20 սանթիմ
Զ. ԳԱՄԱՌ ՔԱԹԻՊԱՆ—ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ ալբոթիցն աւարտելուն: (Մեծանուն Հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ որոնք իւր «Բանաստեղծութիւնները» հաւաքածոյին մէջ չեն գտնուիր, առանձին տետրակով հրատարակուած են): Այս տետրակէ որի շահը բարեգործական մի նպատակի յատկացած է, 50 հատը մէկ անգամէն գնողին կը տրուի 50 հատը 2 Ֆրանք 50 սանթիմի, որ ըսել է հատը 5 սանթիմ կամ 10 փարա թրքական:

Հատով կը ծախուի 0.10 սթմ.

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊՈՐՏ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՌՆՈՒԱԾ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ՓՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՈՑ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքաբարքով որչա՞փ չարիքների պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ:

Կը ծախուի Արմէնիայի խմբագրատունը, գին 1 Ֆրանք, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով:

ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱՌՈՐԻ

ՇԻՐՄԻՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

Մեր վերջին թագաւոր Լեւոնի շիրմին պատկերն ունենալու համար չափեր կը դիմեն մեզ տակաւին, թէեւ վաղուց արդէն յայտարարուած են թէ այդ պատկերներ սպառուած են: Արդ կուգանք յայտնել ցանկացողներին թէ Արմէնիայի Ա. տարու 79րդ թուէն որ այդ պատկերը կը պարունակէ իւր մէջ և որ այդ պատճառով յատկապէս սովորականէն տարբեր գեղեցիկ թղթի վրայ տպուած է. մի քանի հատ տակաւին մնացած կան խմբագրատունը: Ցանկացողներին կարող ենք դրիւկ անոնցմէ, հատը մէկ Ֆրանքի, ճանապարհածախքը խմբագրատան վրայ:

Այդ թերթի մէջ մանրամաս տեղեկութիւններ տրուած են նաեւ Լեւոնի գերեզմանին նկատմամբ: Մեր

ընթերցողներ կը յիշեն թէ Արմէնիա լրագիրն էր որ Ա. տարու 72ր թուով (1886 ապրիլ 24) հրաւէր կարդաց Փարիզեան Հայերին մի ուխտագնացութիւն հաստատել Լեւոն Լուսինեանի գերեզմանին և այդ առաջարկի համեմատ Ա. հանդիսաւոր ուխտագնացութիւնն եղաւ 1886 մայիս 18ին, ինչպէս որ մինչեւ այժմ կը կատարուի ամեն տարի: Արգ, Արմէնիայի վերոյիշեալ թաւին մէջ, բացի այլ հետաքրքրական գրուածներէ, կայ նաեւ Փարիզէն մի թղթակցութիւն որ սրբատալով և գեղեցիկ ոճով կը նկարագրէ այդ առաջին ուխտագնացութիւն և հետաքրքրական տեղեկութիւններ կուտայ Սէն-Տընիի այն շիրմի վրայ ուր հանգչած է մեր տարաբաղդ վերջին թագաւոր, Լեւոն Լուսինեան:

ՀԱՅ ՊԱՏՈՒԹԻՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ

1878ին Պէրլին գնացած Հայ պատուիրակութեան պատկերը՝ գեղեցիկ թղթի վրայ առնուած և պատուիրակների անուններն հայերէն և Ֆրանսերէն տառերով միանգամայն տը պագրուած, կը ծախուի Արմէնիայի խմբագրատունը, Գինն է 1 Ֆրանք, փոստի ծախքն խմբագրատունէն վճարուելով:

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

— Ծերեց, — ԵՐԿՈՒՆՔ Թ ԴԱՐՈՒ

(Ազգային անուանի վիպասան Ծերեցի գրած այս գիրք ցոյց կուտայ թէ մահմեդականներն թ գարին մէջ Հայաստան արշաւելով ինչ բարբարոսութիւններ կը գործէին այնտեղ, ինչպէս և կը գործեն այժմ նոյն իսկ թ գարին մէջ: ԵՐԿՈՒՆՔ իրեւն օրինակ ցոյց կուտայ ազգային գործիչների Սասունցի Յովնան անուն մէկը որ ի զուր բարձր տեղերէ ազգային փրկութեան անկալելէ յետոյ, վերջապէս ժողովրդին մէջ կը փնտռէ ազատութեան ոյժը և անով կը յաջողի մի քանի յաղթութիւններ տանիլ թշնամիներին դէմ): 3 Ֆր. և 50 սանթիմ:

— Բանֆի, — ՍԱՄԱՆԻԼ (Բաֆֆի)

հրատարակած ազգային վէպերի վերջինն է այդ որի նիւթը առնուած է Գ. դարի Հայերի կեանքէն և որ, բացի իւր ներշնչած ազատասիրական ըզգացումներէ, հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կուտայ այն ժամանակի Հայերի բարքերին, սովորութիւններին և այլնի վրայ): 10 Ֆր.

— Գամառ Գաբրիւլ, — ԲԱՆԱՍԷԼԻ ՄՈՒԹԻՆԵՐ (Ազգային առաջնակարգ բանաստեղծ Ռ. Պատկանեանցի ազատաշունչ և հրահանգիչ բանաստեղծութիւններն կը պարունակէ. սկիզբը գրուած է հեղինակին պատկերով): 2 Ֆր.

ՏՆՕՐԷՆ—ԻՄՐԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant: FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷԻԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի Marseille. — Imprimerie du Mâdi, M. SCHICKLES rue Vacon 50.